

UDK: 619:636.5

TOVUQ KOLIBAKTERIOZINI OLDINI OLISH CHORA TADBIRLARINI ISHLAB CHIQISHDA SAMARALI ANTIBIOTIKLARNI ANIQLASH

Xo‘jaxonov Shoxruzxon Idirisxo‘ja o‘g‘li

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti*

Toshkent filiali mustaqil izlanuvchisi

Davlatov Ravshan Berdiyevich

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti professori*

Annotatsiya: Ushbu maqolada kolibakterioz kasalligining tarqalishi, kasallikni keltirib chiqaruvchi omillar va sabablari, iqtisodiy zarari, diagnostikasi hamda kasallikni kelib chiqishini bartaraf etish bo‘yicha bir qator dolzarb ma’lumotlar yoritib berilgan. Bundan tashqari maqolaning asosiy mazmun mohiyati yosh tovuqlar orasida kolibakterioz kasalligini kelib chiqishi va tarqalishini oldini olish maqsadida Rossiya federatsiyasi maxsuloti hisoblangan Oflosan hamda Gollandiya mahsuloti hisoblangan Aliseryl ws antibiotiklaridan foydalangan holda tajriba guruhlarida sinab ko‘rilib, samaradorlik ko‘rsatkichlarini aniqlash va ishlab chiqarishga samarali antibiotikni tadbiq etishga oid ma’lumotlar bayon qilingan.

Аннотация: В данной статье освещен ряд актуальных сведений о распространении колибактериоза, факторах и причинах заболевания, экономическом ущербе, диагностике и устранении источника заболевания. Кроме того, основное содержание статьи апробировано в экспериментальных группах с применением антибиотиков Офлосан (производство РФ) и Алицерил ws (производство Нидерланды) с целью профилактики возникновения и распространения колибактериоза среди молодняка кур. Информация о совершении изложена.

Annotation: This article provides a number of current information on the spread of colibacillosis, the factors and causes of the disease, its economic damage, diagnostics and elimination of the disease. In addition, the main content of the article is to describe the results of experiments using the antibiotics Oflosan, a product of the Russian Federation, and Aliseryl WS, a product of the Netherlands, in order to prevent the occurrence and spread of colibacillosis among young chickens, and to determine the effectiveness indicators and introduce an effective antibiotic into production.

Kalit so‘zlar: Oflosan, Aliseryl ws, E.coli, zoogigiyena, klon, mutant, antigen, fermentativ, virulentlik.

Ключевые слова: Офлосан, Алицерил ws, E.coli, гигиена животных, клон, мутант, антиген, ферментативный, вирулентность.

Keywords: Oflosan, Aliceryl ws, E.coli, animal hygiene, clone, mutant, antigen, enzymatic, virulence.

Mavzuning dolzarbligi. Parrandachilik chorvachilik sohasining eng serdaromad tarmoqlaridan biri hisoblanib, mavjud imkoniyat va ishlab chiqarish zahirasidan to‘la foydalanilmasdan kelinmoqda. Bu borada muhim vazifa parrandalarni sog‘lom asrab o‘stirish va mahsuldorligini oshirish hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqotlar natijasi shuni ko‘rsatadiki, parrandachilikka sezilarli darajadagi iqtisodiy zarar ayrim yuqumli va invazion kasalliklar hamda parrandalarni asrash va oziqlantirish bilan bog‘liq kamchiliklar oqibatida sodir etilmoqda. Xususan, kolibakterioz kasalligi bilan kasallangan parrandalar o‘rtasida o‘lim ko‘rsatkichi 75 % gacha kuzatiladi. Shuning uchun ham parrandalarning kolibakterioz kasalligini epizootologiyasini, kechish xususiyatlarini va tashhis usullarini o‘rganish, davolash va oldini olishning zamonaviy usullarini ishlab chiqish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Kasallik vaqtida organizmida moddalar almashinuvi intensiv kechganligi sababli to‘liq ratsionli oziqa bilan oziqlantirish maqsadga muvofiqdir. Tovuqlar sanoat asosida boqilib asralayotganda bosh sonlari ko‘p bo‘lib ular cheklangan joylarda, sun‘iy yorug‘likda to‘shamalar ustida yoki simli katakchalarda saqlaniladi. Inkubatsiyadan ochib chiqayotgan jo‘jalar bir kunligidan boshlab har haftada bir marta toki 120 kunligigacha, ya‘ni katta tovuqlar guruhiga o‘tguniga qadar profilaktik emlash rejasi asosida infeksiyon kasalliklarga qarshi emlanadi. Tayyor oziqalar texnika yordamida mexanik moslamalar orqali tarqatiladi. Chunki, kasallik vaqtida E.coli-ichak tayoqchalari ichak tizimida rivojlanganligi uchun ozuqa moddalarning so‘rilishiga to‘sqinlik qiladi va so‘rilish jarayonlarining qiyinlashuvi hisobiga, ular o‘sish va rivojlanishdan ortda qoladi. Kelajakda bunday parrandalarning mahsuldorlik ko‘rsatkichi past bo‘ladi. Ularni davolash uchun sarf xarajatlar miqdori ortib, xo‘jalikka iqtisodiy zarar yetkazadi. Shuning uchun ham bu kasallikni o‘rganish, oldini olish va davolash tadbirlarini doimo takomillashtirib, antibiotiklarni qo‘zg‘atuvchilarning sezgirlik darajasiga moslab qo‘llab, uning oldini olish orqali parrandalarning bosh sonlarini saqlab qolib, yuqori mahsuldorlikka erishish veterinariya xizmatining dolzarb vazifasi bo‘lib hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi. Kolibakteriozni oldini olishda antibiotiklarning samaradorlik ko‘rsatkichlarini aniqlash.

Tadqiqotning usullari. Oflosan antibiotigini samaradorlik ko‘rsatkichlarini aniqlash maqsadida «LOMANN SENDI» zotiga mansub 80 kunlik 45 bosh yosh tovuqlar tanlab olinib 3 guruhga 15 boshdan taqsimlandi va birinchi tajriba guruhiga Oflosan antibiotigi, ikkinchi tajriba guruhiga Aliceryl ws antibiotigi berilib, tajriba

guruhlaridagi yosh tovuqlarning saqlanuvchanlik ko'rsatkichlari va tirik vaznining ortishiga qarab antibiotiklarning samaradorlik ko'rsatkichlari aniqlandi.

Tadqiqotning material va metodlari. Tadqiqotlar jarayonidagi profilaktika tadbirlari Farg'ona viloyati Beshariq tumani “ZIYO NUR FAYZ PARRANDA” fermer xo'jaligida parvarish qilinayotgan yosh tovuqlar orasida o'tkazildi.

Foydalanilgan antibiotiklar: - Oflosan - tarkibi ofloksatsin.

Qo'llanilishi – og'iz orqali suv bilan berish uchun. 1ml preparat 1litr suvda eritilib, 3-5 kun davomida beriladi. Rossiya federatsiyasi, OOO“ Apitsenna” maxsuloti.

- Aliseryl ws – tarkibi oksitetratsiklin.

Qo'llanilishi – og'iz orqali suv bilan berish uchun. 1 gr preparat 1 litr suvda eritilib, 5-7 kun davomida beriladi. Gollandiya maxsuloti.

Xo'jalik sharoitida ushbu mavzuda o'tkaziladigan ilmiy tadqiqot ishlarini bajarish uchun dastlab «LOMANN SENDI» zotiga mansub 70 kunlik 45 bosh yosh tovuqlar tanlab olindi va 3 guruhga 15 boshdan taqsimlandi. Xar bir guruhdagi yosh tovuqlar ham xo'jalik sharoitida asralib, birinchi tajriba guruhiga 5 kun davomida Oflosan antibiotigi 1ml + 1 litr suvga aralashtirilib berildi.

Ikkinchi tajriba guruhidagi yosh tovuqlarga esa 7 kun davomida Aliseryl ws antibiotigi 1 gr + 1 litr suvga aralashtirilib berildi.

Uchinchi tajriba guruhidagi yosh tovuqlar esa o'zaro taqqoslash uchun nazorat guruhi vazifasini o'tadi.

So'ngra tajriba guruhidagi yosh tovuqlarning klinik holati va o'sishi hamda rivojlanishi nazorat guruhidagi parrandalarga taqqoslab taxlil qilindi. Amaliy sinov tajribasi o'tkazilgan ushbu guruhlardagi yosh tovuqlar muntazam nazorat qilinib borildi.

Tadqiqot natijalari: Birinchi tajriba guruhiga Oflosan antibiotigi qo'llanilganda yosh tovuqlarning saqlanuvchanlik darajasi 100 foizni, tirik vaznining o'sishi esa 127,5 foizni tashkil qildi.

Ikkinchi tajriba guruhiga esa Aliseryl ws antibiotigi qo'llanilganda yosh tovuqlarning saqlanuvchanlik darajasi 86 foizni, tirik vaznining o'sishi esa 125,8 foizni tashkil qildi.

Uchinchi nazorat guruhidagi yosh tovuqlarning saqlanuvchanlik darajasi esa 53 foizni, tirik vaznining o'sishi esa 78,5 foizni tashkil qildi.

**Farg‘ona viloyati Beshariq tumani “ZIYO NUR FAYZ PARRANDA”
fermer xo‘jaligida kolibakteriozni oldini olishda antibiotiklarning
samaradorlik ko‘rsatkichlari**

T/r	Guruhlar nomi	Preparatlar nomi	Dozasi va qo‘llash uslubi	Tovuqlar bosh soni	Saqlanuvchanlik (bosh hisobida)	Saqlanuvchanlik (% hisobida)
1	Tajriba	Oflosan	1 ml-1 litr suv bilan	15	15	100
2	Tajriba	Aliseryl ws	1 gr – 1litr suv bilan	15	13	86
3	Nazorat	-	-	15	8	53

Shunday qilib, birinchi tajriba guruhidagi yosh tovuqlarning saqlanuvchanligi 100 foizni tashkil etib, antibiotik olmagan nazorat guruhiga nisbatan 47 % yuqori natijaga erishildi.

Ikkinchi tajriba guruhida yosh tovuqlarning saqlanuvchanligi esa 86 foizni tashkil etib, antibiotik olmagan nazorat guruhiga nisbatan 33 % yuqori natijaga erishildi.

Xulosalar. Parrandachilik xo‘jaliklarida yosh tovuqlarni zoogigiyenik talablarga

- Oflosan antibiotigi ishlab chiqarish sharoitida parrandalarning kolibakterioz kasalligini oldini olish maqsadida qo‘llanilganda yosh tovuqlarning saqlanuvchanlik darajasi 100 % ko‘rsatkichda qayd etildi,

-shuni takidlash joizki, Oflosan antibiotigi jo‘ja va tovuqlarning saqlanuvchanlik darajasini oshiribgina qolmasdan, ularning tirik vaznini ortishi va me‘yorda o‘sib rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatganligini inobatga olib, ushbu muolajani parrandachilik xo‘jaliklarida kolibakterioz kasalligini oldini olish va davolash maqsadida qo‘llash tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

- Ro‘ziqulov N.B. va boshqalar “Hayvonlar kasalliklari” (ma‘lumotnoma) 2015 yil.
- Bozorov X.K., A.Xo‘jamshukurov., X.Esonov. Tovuqlar kolibakteriozi va pullorozini davolash hamda oldini olishda yangi antibiotiklarning samaradorligi. J. — Zooveterinariya №4. 2012 yil. 12-13 bet.
- Davlatov R.B., Ibragimov D. Jo‘jalarning eymerioz va kolibakterioz kasalliklarining assotsiativ kechishi va profilaktika chora tadbirlari. Sam MI iqtidorli yoshlarning ilmiy ishlar to‘plami. Samarqand 2006 yil.
- Davlatov R.B., Salimov X.S., Xo‘djamshukurov A.N. “Parrandalar kasalliklari”, O‘quv qo‘llanma, Samarqand-2018.

5. Davlatov R.B., Nasimov SH.N., Niyozov X.B., Jabborov SH.A., Xo‘djamshukurov SH.A., Safarov X.A. “Parranda kasalliklarini profilaktikasi va davolash bo‘yicha TAVSIYALAR” Toshkent 2019 yil.
6. Zayniddinovich, Z. R. (2022). REVIEW OF THE LITERATURE ON SEPSIS IN CALVES AND MEASURES TO PREVENT IT. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning*, 3(1), 1-4.
7. Xo‘jaxonov, S., Xo‘jaxonova, M., & Davlatov, R. (2023). PARRANDACHILIK XO ‘JALIKLARIDA YUQUMLI KASALLIKLARNI OLDINI OLISH CHORA TADBIRLARI. *Евразийский журнал медицинских и естественных наук*, 3(5), 77-84.
8. Oglu, K. S. I., Oglu, Y. O. A., & Oglu, J. S. H. (2021). Viral hemorrhagic fever of rabbits (“hemorrhagic pneumonia”, "necrotic hepatitis").